

ДИЗАЙН ЧЕРКАЩИНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Романенко Н. Г., д.т.н., професор, завідувач кафедри дизайну

Черкаський державний технологічний університет

Анотація. В статті розглянуто перспективи розвитку дизайну в Черкаському регіоні, проаналізовано рівень підготовки кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету до випуску фахівців трьох рівнів акредитації.

Ключові слова: дизайн, дизайн-освіта, дизайн Черкащини

Аннотация. Романенко Н.Г. Дизайн Черкащины и перспективы его развития.

В статье рассмотрены перспективы развития дизайна в Черкасском регионе, проанализирован уровень подготовки кафедры дизайна Черкасского государственного технологического университета к выпуску специалистов трех уровней аккредитации.

Ключевые слова: дизайн, дизайн-образование, дизайн Черкащины

Summary. Romanenko N.G. Design of Cherkasy's region and the outlook of its development. In the article the outlook of design development in Cherkasy region are considered, the level of preparation of design department of Cherkasy State Technological University for the graduation of specialists of three levels of accreditation is analyzed.

Keywords: design, design-education, design of Cherkasy region.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Протягом багатьох століть предметно-просторове середовище людини було рукотворним, а всі предмети і речі – результатом кропіткої і довготривалої праці майстрів-ремісників. На початку СІС століття все змінилося. З'явилися предмети масового споживання, виготовлені промисловим способом. Предметно-просторове середовище перестало бути рукотворним, стало машинним. І якщо продуктивність праці збільшилася у багато разів, то при цьому порушився неквапливий, багатотемповий ритм розвитку предметно-просторового оточення людини, порушилася довічна стабільність підтримання загального закону Гармонії [1]. Слід зазначити, що протягом всієї історії людства не припинялися пошуки цього закону. Вчені довели, що пізнання єдності є і пізнанням Гармонії, тому що ці два поняття тісно переплітаються між собою. Відкриття таких важливих для людства законів, як закон випромінювання і розподілу енергії в спектрі електромагнітних коливань, що належить Планку, встановлює єдність променистої енергії сонця з її розподілом на Землі, наслідком чого є не тільки обігрів земель, але й бачення навколишнього середовища в кольорі, закон всесвітнього тяжіння, відкритий Ньютоном, поєднує існування Землі із космосом, теорія відносності Ейнштейна встановлює зв'язок між простором, часом і тяжінням у Всесвіті. Ці відкриття стали значними подіями попереднього тисячоліття, але вони не можуть претендувати на звання загального закону Гармонії, тому що вони ніяк не пов'язані з ідеальним, духовним світом, а є виразниками лише матеріальної основи. Тому що Гармонія – це єдність матеріального і духовного, кількості і

якості, поєднання внутрішнього і зовнішнього світу людини у злагоді із природою. Предмети масового споживання, виготовлені промисловим способом, на жаль, не містять цієї єдності. В кожному із тисяч предметів-близнюків, що сходять з конвейера, відсутнє все те, що вкладає майстер при їх створенні, тобто ці предмети не одухотворені людською енергією, тому складно укорінюються в культурі відповідного етносу. Виникла проблема адаптації таких речей до смаків споживачів і потреба у вивченні психології покупця. Крім цього, швидкі зміни предметно-просторового оточення привели до того, що треба адаптуватися не тільки до смаку покупця, але і прогнозувати ці смаки, не забуваючи при цьому про необхідність узгодження будь якого технологічного процесу із природою. Усвідомлення вищезазначених проблем людством, викликаних переходом від ремісного до промислового виробництва, привело до появи нової професії – дизайнера. З'явилася потреба у підготовці фахівців відповідного спрямування (графічний дизайн, ландшафтний дизайн, дизайн інтер'єру тощо), у здійсненні освітянської діяльності, обумовлюючи таким чином перспективи розвитку дизайну.

Дослідження проведено в рамках комплексного плану науково-дослідних робіт кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету, а також є складовою частиною держбюджетної теми «Дизайн України в контексті художньо-проектної культури ХІХ-ХХ століття. Черкаський регіон» (№ держреєстрації УкрІНТЕІ 0102U005387 від 10.05.06).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вступ України до СОТ зумовлює активне впровадження ринкових відносин, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів. В розвинутих країнах Західної Європи: Великої Британії, Німеччині, Франції, а також Японії і Америки широкому впровадженню ринкових відносин значною мірою сприяв розвиток національної системи дизайну та ергономіки. Історично довівши свої можливості у створенні конкурентоспроможної продукції, в насиченні ринку промисловими товарами і в нормалізації умов життя населення вищезазначених країн, дизайн та його розвиток повинен внести свій вагомий внесок у вирішення соціально значимих проблем ринкових перетворень і в Україні. Саме дизайн, як художньо-проектна культура нації, повинен взяти на себе роль буфера між диким капіталізмом і цивілізованим демократичним суспільством.

Процес становлення дизайну й художньо-промислової освіти в Україні дослідив і докладно виклав у своїй докторській дисертації ректор Харківської державної академії дизайну і мистецтв, професор Даниленко Віктор Якович [2, 3], стверджуючи, що на формування дизайнерських шкіл накладає свій відбиток розвиток продуктивних сил і соціальних відносин в державі, регіоні. І якщо «становлення художньо-промислової освіти Західної України відбувалося в межах загальноєвропейських художніх процесів», то на формування дизайнерських шкіл центральної, південної і східної України істотний негативний

відбиток накладали адміністративні методи радянських часів. Розвиток виробничих сил Радянського союзу породжує новий науковий напрямок – технічну естетику, що мимовільно завойовувала собі місце під сонцем, незважаючи на те, що термін «дизайн» сприймався середньостатистичним громадянином негативно.

Наукове трактування терміну «Дизайн» обумовлює комплексний, науково-практичний вид художньої діяльності, метою якої є проектування гармонійного, естетично повноцінного середовища життєдіяльності людини у злагоді із природою. Дизайн відрізняється від суміжних видів мистецтва наявністю утилітарно-технічною складовою, від технічних наук – мистецькою спрямованістю.

Представляє зацікавленість розглянути основні вежі становлення дизайну на Черкащині.

Мета цієї публікації полягає в обґрунтуванні необхідності здійснення освітянської діяльності у галузі дизайну Черкаського регіону, яка і обумовлює перспективи розвитку дизайну на Черкащині.

Виділення невирішених проблем.

Дана публікація продовжує серію статей щодо розвитку дизайну на Черкащині [4-7] і передбачає зачепити цю тему на предмет залежності таких факторів, як соціально-економічний розвиток регіону і дизайн-освіта.

Як було зазначено вище, наскільки різноманітне сучасне цивілізоване життя – настільки багатолікий дизайн, попит на який в Черкаському регіоні збільшується з кожним днем. Сьогодні ми є свідками процесу становлення малого бізнесу, де потрібні фахівці з дизайну: це візуалізація інформації, реклама, художній текстиль, це моделювання одягу, меблів, інтер'єрів, предметів промислового й індивідуального виробництва тощо.

За програмою розвитку Черкаської області на 2008 рік [8] чисельність населення на кінець 2007 року складала 1322 тисячі осіб, в тому числі 732 тисячі осіб – міського населення (Черкаси, Канів, Умань тощо). Чисельність економічно-активного населення – 634 тис. осіб – 47,9%. В тому числі працездатного – віку 578 тис. осіб (43,7%). Економічно активного населення, на жаль, тільки половина, для якої в першу чергу і повинен дизайнер створювати комфортні умови існування, підвищуючи таким чином працездатність та духовну врівноваженість.

Об'єми виробництва за темпами росту промислової продукції на 2008 рік плануються за наступними галузями (% до 2007 року):

- Харчові продукти, напої та тютюнові вироби – 105,2%;
- Хімічна та нафтохімічна промисловість – 99,5%;
- Машинобудування – 171,1%;
- Легка промисловість – 102,9%;
- Целюлозно-паперове виробництво та видавнича діяльність – 103,1%;
- Виробництво та розподіл електроенергії, газу та води – 101,4%;

- Капітальне будівництво – 124,9%;
- Малий бізнес – 110,6% (малих підприємств – 6130 одиниць, 55,5 тис. фізичних осіб. Питома вага надходжень до бюджету – 10,8%).

Відповідно наведеним даним дизайнери потрібні у 7 галузях із 8; особливо – в машинній, капітальному будівництві, легкій промисловості, малому бізнесі, а забезпеченню конкурентоспроможності господарського комплексу області і підвищення якості життя населення повинен істотно сприяти мистецький дизайн.

Слід зазначити, що на Черкащині, багатій талановитими й самобутніми майстрами, живе і працює чимало художників, творчість яких проявляється в найрізноманітніших напрямках. Про це свідчить наявність таких організацій, як: «Національна спілка художників України (Черкаський регіон)», «Спілка архітекторів», «Спілка дизайнерів», «Спілка народних майстрів», члени яких є викладачами кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету (ЧДТУ). Не менше у регіоні й талановитої молоді, яка сьогодні має можливість навчатися у рідному місті, рідному краї.

Відповідно до навчальних планів, що беруть свій початок із перших дизайнерських шкіл Баухауза (Німеччина), ВХУТЕМАС (вищі художні технічні майстерні – Росія, Вільна академія мистецтв – Львів, Харківський художній інститут, формування дизайнера іде у двох напрямках: мистецькому і технологічному. Спеціаліст-дизайнер має бути художником, а також фахівцем, спроможним визначити можливості перетворення задуму в реальність. Враховуючи можливості технологічного навчального закладу IV рівня акредитації, ректором Черкаського державного технологічного університету (на той час Черкаський інженерно-технологічний інститут) у 1999 році було прийняте рішення про початок освітньої діяльності з підготовки фахівців дизайнерів за напрямом «Мистецтво». Спочатку - в якості філіалу Харківської державної академії дизайну і мистецтв (ХДАДМ), який функціонував при кафедрі інженерної та комп'ютерної графіки (завідувач кафедри – к.т.н., доцент Титарчук А.О.), а з 2002/2003 навчального року, отримавши ліцензію на надання освітніх послуг у галузі дизайну, було створено кафедру дизайну.

Організація та зміст підготовки спеціалістів-дизайнерів в Черкаському державному технологічному здійснюється за стандартами вищої освіти: освітньо-кваліфікаційною характеристикою (ОКХ), освітньо-професійною програмою (ОПП) та навчальними планами спеціальності, які розроблені у відповідності до вимог наказу Міністерства освіти і науки України, погоджені з науково-методичною комісією з дизайну, науково-методичним центром вищої освіти, департаментом вищої освіти Міністерства освіти і науки України і затверджені ректором університету. Підготовка бакалаврів-, спеціалістів- і магістрів-дизайнерів здійснюється за чотирма спеціалізаціями: «Графічний дизайн», «Інтер'єр і обладнання», «Промисловий дизайн», «Художнє моделювання одягу». З 2008/2009 навчального року почнетися підготовка фахівців за спеціалізацією «Дизайн текстилю».

Викладають на кафедрі відомі фахівці з мистецтва і дизайну різного спрямування: голова національної спілки художників України в Черкаській області, заслужений художник України, доцент Іщенко Юрій Петрович, засновник мистецького дизайну на Черкащині, член національної спілки художників України, заслужений художник України Афонін Віктор Андрійович, заслужений архітектор, экс-головний архітектор міста Черкаси Холковський Валерій Михайлович, які працюють на посадах доцентів кафедри дизайну, кандидати мистецтвознавства Лагода Оксана Миколаївна, Яковець Інна Олександрівна, Сергєєва Наталія Вікторівна, єдиний на Черкащині кандидат архітектури Гарнік Тетяна Михайлівна, які теж працюють на посадах доцентів кафедри дизайну.

Підготовка педагогічних та науково-педагогічних кадрів в університеті здійснюється через магістратуру та аспірантуру. Від кафедри дизайну в аспірантурі ЧДТУ навчається Бердник А.П. і готує до захисту дисертацію на здобуття кандидата технічних наук Діхтяренко М.Г.

З метою підготовки школярів, які мають художні здібності, до вступу в ЧДТУ на навчання за спеціальністю «Дизайн», при факультеті довузівської підготовки, за безпосередньою участю викладачів кафедри дизайну, функціонують річні та місячні підготовчі курси.

В Черкаському регіоні, крім ЧДТУ, офіційно зареєстровані два заклади, які готують дизайнерів I рівня акредитації – молодших спеціалістів, це:

1. Черкаський державний бізнес-коледж;
2. Черкаський художній технічний коледж.

Наявність вищезазначених навчальних закладів забезпечує можливість впровадження при підготовці фахівців-дизайнерів в Черкаському регіоні ступеневої освіти, як того вимагає Міністерство освіти і науки України, а також зумовлює необхідність підготовки кадрового потенціалу, спроможного готувати не тільки фахівців вищезазначених рівнів, але й займатися науково-дослідницькою діяльністю. Відповідно до чого, в 2007 році ЧДТУ отримав ліцензію на набір і підготовку фахівців четвертого рівня акредитації – магістрів спеціальності 8.020207 «Дизайн».

Однією з основних умов здійснення освітньої діяльності будь-яким закладом є забезпечення соціально-побутових потреб студентів і матеріальне забезпечення учбового процесу на сучасному рівні. Соціально-побутові потреби студентів ЧДТУ і студентів спеціальності «Дизайн» в тому числі забезпечені на рівні вимог до ліцензування і акредитації спеціальності: іногородні студенти забезпечені гуртожитками на 100%, створені нормальні умови для самостійної роботи, забезпечена необхідна кількість місць у читальних залах, вирішені питання медичного та харчового забезпечення, є можливості для фізичного та духовного розвитку студентів.

Обладнання кафедри дизайну відповідає сучасним тенденціям і вимогам часу:

1. Аудиторний і допоміжний фонд загальною площею 618 м² налічує 18 приміщень, а саме: лекційних аудиторій – 2; мольбертних майстерень – 4;

навчальних аудиторій – 5; технологічних лабораторій – 5; науково-дослідна лабораторія – 1; аспірантська – 1;

2. Майстерні з рисунку і живопису укомплектовано мольбертами та необхідним для проведення навчального процесу матеріальним фондом;
3. Навчальні аудиторії улаштовані спеціальними меблями і настінним дидактичним матеріалом;
4. За кафедрою закріплений комп'ютерний клас із сучасним обладнанням і устаткуванням, проводяться роботи підключення його до мережі «Інтернет»;
5. Технологічні аудиторії укомплектовані відповідним обладнанням, як то: швейними машинками, кульманами, устаткуванням для макетування із локальною витяжкою, офортним станком, спектрофотометром.

За період існування кафедри дизайну здійснено чотири випуски бакалаврів спеціальності 6.020207 «Дизайн», два випуски спеціалістів спеціальності 7.020207 «Дизайн», у червні 2009 року готується перший випуск магістрів спеціальності 8.020207 «Дизайн». Працевлаштування випускників – спеціалістів на рівні 85%. Наші випускники працюють дизайнерами у штатному складі досить відомих на Україні фірм: Київська рекламна агенція 3D – Юркевич Едуард, рекламна агенція СОЛОС – Денис Завалій, Богдан Свиридов та багато інших.

Висновок. Прогнозування випереджальних темпів економічного розвитку у Черкаському регіоні таких галузей виробництва як машинобудування, капітальне будівництво, харчові продукти, напої та тютюнові вироби, легка промисловість, целюлозно-паперове виробництво та видавнича діяльність, малий бізнес вимагає забезпечення конкурентоспроможності товарів, відповідно і втручання в технологічний процес фахівців з проектно-художньої культури – дизайнерів. Здійснювати освітянську діяльність у галузі дизайну за своїм кадровим складом і матеріальним забезпеченням спроможний Черкаський державний технологічний університет.

Література:

1. Ковешникова Н. А. Дизайн: история и теория: Учебн. пособие. – М.: Омега – Л., 2005. – 224 с;
2. Даниленко В. Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури СС століття (національний та глобалізаційний аспект). – Автор. дис. доктора мистецтвознавства. - 05.01.03. – Львів, 2006. – 36 с.;
3. Даниленко В. Я. Дизайн. Підручник. – Харків: ХДАДМ. 2003. – 320 с.;
4. Романенко Н. Г., Афонін В. А., Іщенко Ю. П., Лагода О. М. Концептуальні засади викладання фундаментальних навчальних дисциплін в дизайн-освіті // Вісник ХДАДМ: 36. наукових праць за ред. Даниленка В. Я. – Харків: ХДАДМ, 2004. – №6. – С. 67-72;
5. Романенко Н. Г., Депутат Г. І., Борисов Ю. Б. Послідовність задач, які повинен вирішувати фахівець спеціальності «Дизайн» спеціалізації «Інтер'єр і обладнання» // Теорія і практика матеріально-художньої культури, VII електронна наукова конференція. Харків, ХДАДМ, 15 грудня 2005 року/ 36. матеріалів. – Харків: ХДАДМ, 2005. – №7. – С. 55-57;

6. Романенко Н. Г., Денисенко Ю. М., Іщенко Ю. П. Розвиток дизайну на Черкащині та фактори, які його обґрунтовують // Вісник ХДАДМ: Зб наукових праць. – Харків: ХДАДМ, 2005. – №8. – С. 50-54;
7. Лагода О. М., Романенко Н. Г. Дизайн і дизайн-освіта на Черкащині // Вісник Української академії дизайну. – Львів, 2003. – № 2. – С. 58-70.
8. Програма економічного і соціального розвитку Черкаської області на 2008 рік / Черкаси, 2007 рік. – 188 с.

Надійшла до редакції 11.09.2008